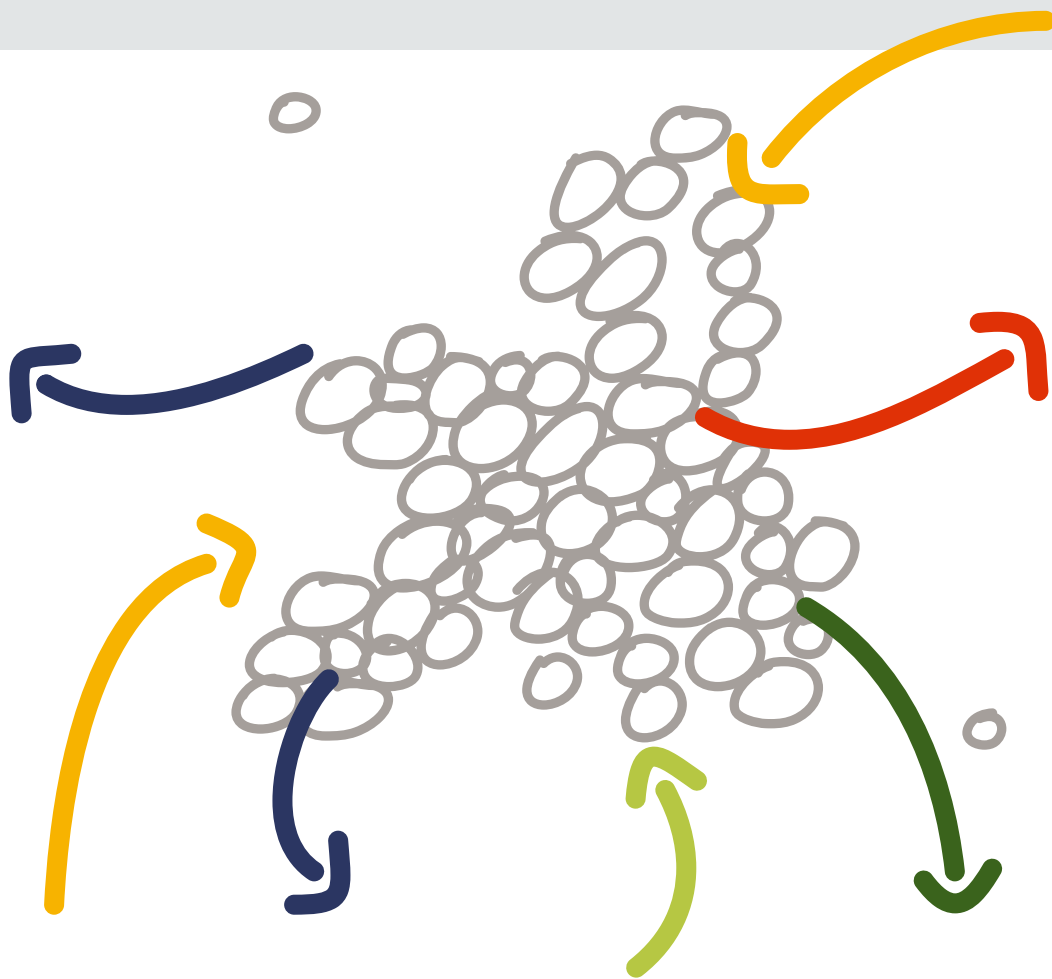

Vytváření otevřené a polycentrické Evropy

Vize a scénáře pro evropské území do roku 2050

ESPON 2013 Programme
Coordination Unit
4, rue Erasme
L-1468 Luxembourg
Grand Duchy of Luxembourg
Phone: +352 42 59 91 4700
Fax: +352 42 59 91 4701
Email: info@espon.eu

Tato publikace představuje klíčové politické výstupy z projektu ESPON ET2050 – projektu Aplikovaného výzkumu zpracovaného v rámci programu ESPON 2013, částečně financovaného Evropským fondem regionálního rozvoje.

Spolupráce probíhající v programu ESPON zahrnuje Komisi EU a členské státy EU27 a dále Island, Lichtenštejnsko, Norsko a Švýcarsko. Každý partner je zastoupen v Monitorovacím výboru ESPON.

Informace o programu a projektech ESPON lze najít na webové adrese www.espon.eu. Tyto internetové stránky umožňují stažení a prozkoumání nejnovějších dokumentů vycházejících z již dokončených nebo dosud probíhajících projektů ESPON.

V procesu participace vedoucímu k navržené vizi vystupuje jako hlavní zainteresovaný subjekt Monitorovací výbor ESPON. Do tohoto procesu jsou rovněž zapojeny další významné zainteresované subjekty.

© Program ESPON 2013 a společnost MCRIT LTD, 2014

Přeloženo z anglického originálu: "Making Europe Open and Polycentric" Visions and Scenarios for the European Territory towards 2050

Překlad: Jan Drbušek

Redakce: Lubor Fridrich, Milada Hroňková
Českou verzi vydal Ústav územního rozvoje
Jakubské náměstí 3, 602 00 Brno, září 2016
Grafické zpracování a tisk: GRAFEX-AGENCY s.r.o.

Tisk, kopírování nebo citace jsou povoleny pod podmínkou uvedení zdroje a předání kopie Koordinační jednotce ESPON v Lucemburku.

Program ESPON je řízen Odborem územního plánování a rozvoje Ministerstva udržitelného rozvoje a infrastruktury Lucemburského velkovévodství.

Podklady a grafický design zpracovala nadace ERSILIA. Infografika politických cílů je inspirována původním návrhem Klause P. Kunzmann a Michaela Wegenera z roku 1991 (Europe of grapes).

Obrázky a texty obsažené v této publikaci nemusejí nezbytně odrážet názory členů Monitorovacího výboru ESPON.

ISBN: 978-80-87318-52-2 (české vydání – online verze)
ISBN: 978-80-87318-51-5 (české vydání – tištěná verze)
ISBN: 978-2-919777-76-1 (anglické vydání)

Seznam autorů podílejících se na zpracování scénářů a územních vizí:

Andreu Ulied (MCRIT), šéfredaktor

Oriol Biosca (MCRIT)
Nati Franco (MCRIT)
Efrain Larrea (MCRIT)
Marta Calvet (MCRIT)
Rafael Rodrigo (MCRIT)
Frederic Lloveras (MCRIT)
Ramon Catala (MCRIT)
Andreu Esquiú (MCRIT)

Jacques Robert (Tersyn) †

Valerie Biot (IGEAT)
Vincent Calay (IGEAT)
Philippe Doucet (IGEAT)
Jean-Francois Drevet (IGEAT)

Ivan Illes (HAS RCERS)
Zoltan Gal (HAS RCERS)
Gabor Lux (HAS RCERS)

Roberto Camagni (Politecnico di Milano)
Roberta Capello (Politecnico di Milano)
Ugo Fratesi (Politecnico di Milano)
Camilla Lenzi (Politecnico di Milano)
Andrea Caragliu (Politecnico di Milano)

Dorota Kupiszewska (International Organization for Migration)
Marek Kupiszewski (Institute of Geography and Spatial Organization of the Polish Academy of Sciences)

Klaus Spiekermann (S&W)
Michael Wegener (S&W)

Hedwig van Delden (RIKS)

Jacek Szlachta (SGH)

Alexandre Dubois (Nordregio)
Johanna Roto (Nordregio)

Carlo Sessa (ISIS)

Harry Cocosis (University of Thessaly)
Dora Papatheochari (University of Thessaly)

Marite Guevara (nadace ERSILIA)
Sheila Ruiz (nadace ERSILIA)
Daniel Crespo (nadace ERSILIA)

„Vytváření otevřené a polycentrické Evropy“

Vize a scénáře pro evropské území do roku 2050

„Hledat Evropu znamená ji vytvořit!“

Zygmunt Bauman, Dobrodružství s názvem Evropa (2004)

1	Potřeba vize pro evropské území	strana	1
2	Evropa do roku 2030	strana	4
3	Scénáře pro Evropu do roku 2050	strana	8
4	Vize pro evropské území do roku 2050	strana	12
4.1	Propojení Evropy v celosvětovém měřítku	strana	12
4.2	Podpora společného rozvoje se sousedními regiony	strana	14
4.3	Uvolnění regionální různorodosti a vnitřní rozvoj	strana	15
4.4	Podpora vyvážené urbanistické struktury	strana	16
4.5	Udržitelná správa přírodních zdrojů	strana	18
4.6	Představa vizí otevřené a polycentrické Evropy 2050	strana	20
5	Nová generace politiky soudržnosti a sektorových politik	strana	22
	Dodatek. Odkazy a zdroje	strana	23

Tato publikace je založena na aplikovaném výzkumu zpracovaném v rámci programu ESPON 2013. Zástupci 31 zemí zahrnutých v programu ESPON požadovali projekt, ve kterém by byly stanoveny budoucí scénáře a proaktivní vize pro rok 2050, které by podpořily diskusi týkající se dlouhodobého rozvoje evropského území.

V této publikaci je „Evropa“ chápána jako prostor ESPON, pouze v případě společných evropských politik odpovídá pojmu „Evropa“ Evropská unie.

Výsledky projektu Územní scénáře a vize pro Evropu (ET2050) jsou zachyceny v závěrečné zprávě obsahující hlavní zprávu a 15 samostatných dílů věnujících se všem významným tématům projektu a tvorbě vizí včetně participačního procesu. Přehled veškeré dokumentace projektu ET2050 je k dispozici v dodatku této zprávy a je ke stažení na webových stránkách ESPON http://www.espon.eu/main/Menu_Projects/Menu_AppliedResearch/ET2050.html.

Seznam obrázků

Obrázek 1	Soubor evropských sektorových politik s přesnější územní dimenzí: síť Natura 2000, hlavní dopravní síťové koridory a regiony spadající pod cíl 1 a cíl 2 strukturálních fondů (2014)	strana	2
Obrázek 2	Soubor územních vizí a plánů (2014) – většina vizí a plánů zachycená v mapě není normativní	strana	2
Obrázek 3	Růst HDP v letech 2010–2030 podle modelu MASST3 pro základní scénář (Politecnico di Milano, 2014)	strana	5
Obrázek 4	Územní scénář A (preferované vztahy/zóny rostoucí více než průměr jsou znázorněny modře/žlutě)	strana	8
Obrázek 5	Územní scénář B (preferované vztahy/zóny rostoucí více než průměr jsou znázorněny červeně/žlutě)	strana	8
Obrázek 6	Územní scénář C (preferované vztahy/zóny rostoucí více než průměr jsou znázorněny zeleně/žlutě)	strana	9
Obrázek 7	Vývoj HDP na obyvatele a koeficient regionální odchylky v období 1981 až 2051 podle modelu SASI (S&W, 2014)	strana	10
Obrázek 8	Vývoj polycentricity v období 1981 až 2051 podle modelu SASI (S&W, 2014)	strana	11
Obrázek 9	Otevření evropských trhů globální konkurenci a podpora globální udržitelnosti	strana	13
Obrázek 10	Integrace dopravních a telekomunikačních sítí a geografické šíření globálních vstupních bran	strana	13
Obrázek 11	Inteligentní energetické sítě spojující decentralizovanou obnovitelnou energii	strana	13
Obrázek 12	Propojení dopravních, telekomunikačních a energetických sítí mezi Evropou a sousedícími regiony	strana	14
Obrázek 13	Podpora integrovaného územního rozvoje přes hranice	strana	14
Obrázek 14	Dostatečná infrastruktura k otevření místních a regionálních potenciálů	strana	15
Obrázek 15	Univerzální přístup ke službám obecného zájmu	strana	15
Obrázek 16	Posílení sekundárních měst jako významných motorů růstu	strana	16
Obrázek 17	Integrace funkčních městských regionů	strana	17
Obrázek 18	Chytrá a inkluzivní revitalizace měst a jejich okolí	strana	17
Obrázek 19	Ochrana krajiny před suburbanizací	strana	18
Obrázek 20	Udržitelné řízení zelených infrastruktur	strana	18
Obrázek 21	Polycentrická městská struktura pokrývající území	strana	20
Obrázek 22	Sítě mezikontinentální dopravy a energie	strana	20
Obrázek 23	Přírodní a kulturní krajina řízena udržitelným způsobem	strana	20
Obrázek 24	Kartografické zobrazení otevřené a polycentrické Evropy	strana	21

Proč nyní potřebuje Evropa územní vizi?

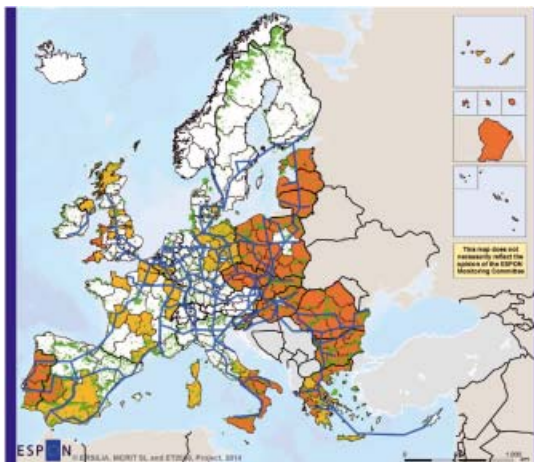
1. ***Ve stále integrovanějším a rychlejším světě jsou zapotřebí společné evropské vize a politiky.*** Žijeme ve světě nově vznikajících ekonomik, rychlého růstu populace a značné imigrace do velkých metropolí, exponenciálního nárůstu toků informací, zboží, energie a všech druhů zdrojů. Podíl Evropy ve světě se v relativním měřítku stále snižuje. Celosvětově se stovky milionů lidí přesouvají z chudoby do střední třídy, nicméně absolutní sociální a regionální rozdíly v nejvíce vyspělém světě narůstají, což je případ také evropských měst a regionů. Čelíme obrovským technologickým možnostem a globálním environmentálním nejistotám. S nárůstem globálních hrozeb a příležitostí roste význam politik a politická rozhodnutí na evropské úrovni budou stěžejní k přípravě dostatečně uspokojivé budoucnosti pro všechny evropské občany v následujících desetiletích.

2. ***Územní vize pro Evropu je nezbytná ke zlepšení životních a pracovních podmínek všech občanů.*** Pro zajištění spokojenosti obyvatel je zásadní znát a vytvářet každodenní podmínky pro život a disponovat místy podporujícími kvalitu života, tj. zajistit život, který je zvládnutelný pro domácnosti, a který nabízí nezbytné veřejné a soukromé služby a vymoženosti. Vzhledem k různým preferencím a potřebám lidí měnícím se v průběhu doby je obrovskou výhodou, že evropské území nabízí paletu míst různého charakteru. Jedná se spíše o venkovské oblasti, které určité skupině obyvatel přináší nejvyšší uspokojení, zatímco jiní vyžadují městský způsob života. Zaručení toho, že Evropa bude v dlouhodobém horizontu nabízet řadu území se sociální a environmentální kvalitou schopnou uspokojit různé potřeby je nejzásadnější pro kvalitu života evropských občanů.

3. ***Primární politické cíle Evropy podporují inteligentní, udržitelný a inkluzivní růst: úspěch takových politických cílů je podmíněn přesnější společnou územní dimenzí.*** Nedávná globální ekonomická a finanční krize měla rozdílný dopad na země uvnitř a vně Evropy. Některé země zaznamenaly výrazný negativní dopad na svou ekonomiku a byly nuceny zavést striktní úsporná opatření, která spolu nesou významné sociální dopady. Proces uzdravení se z krize, započaté roku 2008, stále trvá a rostoucí počet zemí a regionů vykazuje pozitivní růst, plné uzdravení však bude trvat ještě několik let. Zkušenost z krize ukazuje, že je potřeba přizpůsobit kohezní politiku jak specifickým podmínkám rozvoje konkrétního místa, tak obecné ekonomické situaci, která se váže k danému okamžiku. V tomto smyslu byla pro období 2014–2020 již implementována řada relevantních reforem preferujících více místně založený přístup, což představuje například rozvoj řízený komunitou a integrované územní investiční strategie posilující místní a regionální správu. Tyto prvotní reformy by mohly být základem pro novou generaci politiky soudržnosti po roce 2020, která je nezbytná pro to, aby Evropa dokázala čelit novým výzvám a příležitostem.

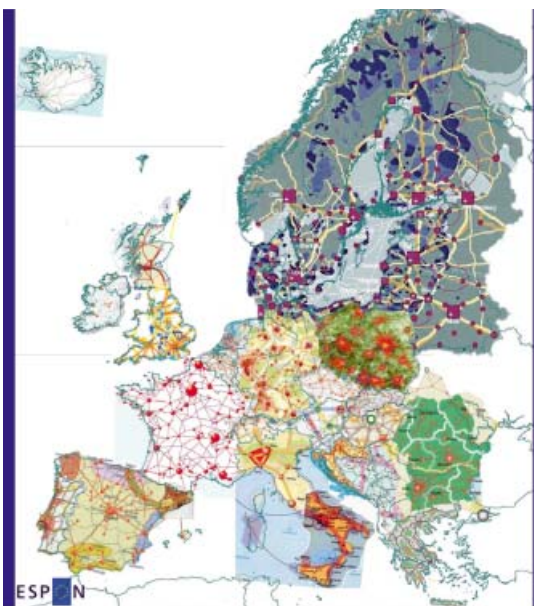
4. ***V době po ekonomické krizi potřebuje Evropa více místně založené politické intervence.*** Pro posílení ekonomické konkurenceschopnosti v měnícím se světě byla již v rámci Evropské unie zpracována strategie Evropa 2020, která je strategií daleko ambicióznější v sociálních a environmentálních ohledech, než je tomu u většiny zemí světa. Evropa však není prázdným a izolovaným prostorem odděleným od rozvojových omezení. Jedná se o staré civilizované území vytvořené stovkou tisíc malých obcí a měst všech velikostí, převážně člověkem utvořenou krajinou, extrémně rozdílnou mozaikou regionů s různými geografickými znaky a dlouhou historií. Příspěvek ke strategii Evropa 2020 potřebuje vycházet ze všech úrovní evropského území. Bude se lišit vzhledem k rozdílné velikosti a funkcionalitě evropských regionů a měst. Evropská sídelní struktura, ve většině Evropy s krátkými vzdálenostmi mezi různými městskými centry, je v globálním měřítku unikátní a poskytuje územní základ pro cíl Evropské unie týkající se dosažení vyváženého územního rozvoje.

5. **Územní dimenze evropských sektorových politik nebyla dosud dostatečně oceněna.** V průběhu doby byla zpracována již řada evropských dlouhodobých studií a politických dokumentů týkajících se územního rozvoje, konkrétně ESDP (Evropské perspektivy územního rozvoje, 1999) vytvořené po strategii Evropa 2020 a Evropa 2000+ (DGVII, nyní DGREGIO, 1991, 1994), které ovšem mají omezené přenesení do politik. Více nebo méně explicitní územní dimenze se objevuje v sektorech, jakými jsou doprava a energie (např. u transevropských sítí) nebo životní prostředí (např. u Nature 2000). Politika soudržnosti a Politika zemědělství nedávno přijaly více místně založená kritéria (např. integrované územní investice, rozvoj řízený komunitou a integrované plánování zdola-nahoru nebo programy rozvoje venkova).

Obrázek 1: Soubor evropských sektorových politik s přesnější územní dimenzí: síť Natura 2000, hlavní dopravní síťové koridory a regiony spadající pod cíl 1 a cíl 2 strukturálních fondů (2014)

6. **Na národní a regionální úrovni se v plánech územního rozvoje objevuje polycentricka jako nejčastější vize.** Mnoho zemí má pro svá území zpracovány vize nebo rozvojové strategie. To platí i v případě řady regionů a měst, které mají vize a rozvojové plány podporující konzistenci při tvorbě politik a rozhodnutí pro daná území. Tyto integrované a místně založené dokumenty pro dlouhodobé politické činnosti napomáhají jak tvůrcům politik, tak soukromému sektoru při investičním rozhodování. Navzdory rozdílným tradicím při plánování a různému institucionálnímu rámci je v mnoha územních plánech a vizích vytvořených v Evropě znatelná společná snaha podporující polycentrické struktury.

Obrázek 2: Soubor územních vizí a plánů (2014) – většina vizí a plánů zachycená v mapě není normativní

7. **Dlouhodobá vize pro evropské území je nezbytností pro evropské politiky a investice.** Na evropské úrovni bude územní vize sloužit jako společný základ pro dlouhodobý a konzistentnější rozvoj evropských politik, v případě politiky soudržnosti například při vytváření investiční politiky, nebo pro lepší přeshraniční spolupráci místních, regionálních a národních politik. Vize pro budoucnost Evropy musí zajistit důvěru investorům a přinést konzistenci do roztržitého, která se vyskytuje u současné administrativní struktury Evropy. U přeshraničních vztahů i nadále platí, že jsou stále velmi omezeny na ty regiony, kde spojení vždy existovala a evropské mentální znaky zůstaly silně omezeny národní historií. Evropané se však paradoxně stali více mobilní a sociální a ekonomické vztahy mezi velkými městy napříč Evropou a zbytkem světa v posledních dvaceti letech exponenciálně narostly.

8. **Byla zahájena debata o Územní vizi 2050 pro Evropu.** Participační proces se členy Monitorovacího výboru ESPON zastupujícími země EU a země spojené s programem ESPON 2013 byl zahájen v Krakově (2011) a pokračoval řadou vědeckých a politicky orientovaných seminářů v Aalborgu (2012), v Pafosu (2012), Dublinu (2013) a Vilniusu (2013). V letech 2013 a 2014 také probíhaly porady mezi Evropským parlamentem (REGI), Komisí pro politiku územní soudržnosti (COTER) a Evropskou komisí (Generální ředitelství pro regionální a městskou politiku). Do tohoto procesu byly rovněž zapojeny evropské organizace, zainteresované subjekty (stakeholders) a odborníci na seminářích v Bruselu roku 2012 a 2013. Výsledkem těchto diskusí je publikace „Vytváření otevřené a polycentrické Evropy“.

9. **Další debata o evropské územní vizi je nezbytná pro vytvoření sdíleného vnímání vize a pro její zakotvení do politiky.** Účelem tohoto dokumentu je nabídnout solidní a dobře zdokumentovaný základ pro další politické úvahy. Byly již vytvořeny alternativní scénáře vztahující se k rokům 2030 a 2050, jež slouží jako inspirace pro Vizi pro evropské území do roku 2050 a pro navržené politické směry a cesty, které by umožnily tuto vizi naplnit. Územní vize 2050 byla formulována při zohlednění současné socioekonomické a geopolitické situace, po dopadech krize roku 2008 vyžadujících investice, umožňujících růst a vznik pracovních nabídek a zakládajících nové možnosti pro politická nařízení daná členskými státy ve spolupráci s Evropskou komisí v Územní agendě 2020 (2011).

Pro politickou scénu nadešel okamžik, aby převzala iniciativu, diskutovala a našla shodu pro dlouhodobou územní vizi představující referenční rámec pro Evropu.

Jak se bude vyvíjet Evropa, pokud se nezmění současné politiky?

Evropa v době po krizi

10. **Celková stabilita.** Budoucnost Evropy se jeví relativně optimisticky, avšak pouze v celkovém měřítku. Předpokládá se, že pokud budou přetrvávat stávající politiky, dojde do roku 2030 k nárůstu evropské populace ze současných 510 na 530 milionů a roční ekonomický růst v průměru nepřevyší 2 %. Veřejné investice do ekonomické infrastruktury zůstanou v dalších desetiletích pravděpodobně nízké a úspory v sociálních výdajích, realizované během krize, budou v krátkodobém horizontu v méně rozvinutých regionech jen těžko kompenzovány. Z tohoto důvodu zůstane role fondů soudržnosti pravděpodobně stejně významná jako v období krize. Poptávka po dopravě a energii se nejspíš díky ekonomickému růstu, rostoucí tržní efektivitě a technologickému pokroku zpomalí, s pouze marginálně redukováným ročním zábořem půdy. Závislost na zahraniční energii se nesníží a náklady na energii zůstanou vysoké. Globální obchod stále poroste díky nově vznikajícím trhům a vzorce globálního obchodu budou mezi evropskými zeměmi, regiony a městy stále rozdílnější.

11. **Rostoucí vnitřní nerovnosti.** Vnitřní sociální nerovnosti lze nejspíš v Evropě očekávat již v krátkodobém horizontu. Některé ekonomické sektory a sociální skupiny se z krize uzdravují rychleji a rostou mnohem výrazněji než jiné. Snížení sociálních výdajů v zemích nejvíce postižených krizí, které bylo součástí fiskální politiky, zvýšilo sociální disparity v mnoha regionech, městech a v jejich okolí. Na mzdy a pracovní podmínky v Evropě má také významný dopad proces přemístění průmyslu do nových zemí. Navzdory tomu Evropa z hlediska sociální rovnosti stále předchází před zbytkem světa a sociální soudržnost zůstává jejím základním politickým cílem.

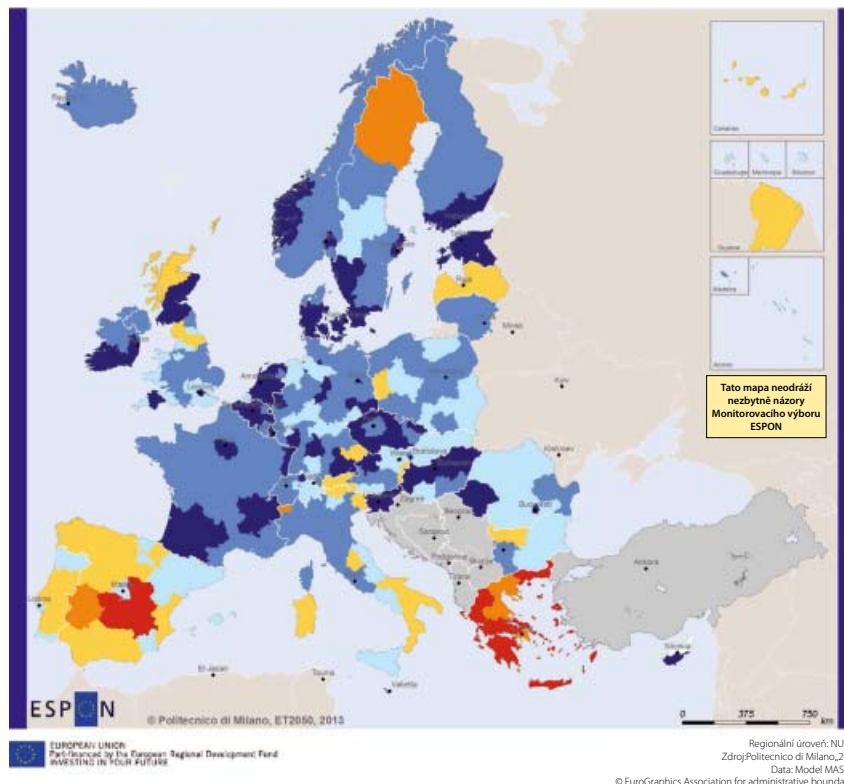
12. **Stárnutí se stává běžným trendem.** Stárnutí již je a nadále zůstane společným demografickým trendem v Evropě, ačkoliv rozsah tohoto fenoménu se mezi zeměmi a regiony liší. Index závislosti seniorů (lidé ve věku nad 64 let v poměru k lidem ve věku 16–64 let), který v roce 2010 činil 26 %, může dosáhnout v roce 2030 až 39 %. Stárnutí může ústít ve výrazný nárůst poptávky po sociálních službách, jakými jsou zdravotní a dlouhodobá péče. Proto bude „stříbrná“ ekonomika zahrnuta do hlavních ekonomických aktivit.

13. **Rostoucí a více diverzifikovaná migrace.** Mezinárodní imigrace do EU z třetích zemí bude zmírňovat trend stárnutí v Evropě. Oproti tomu mezinárodní migrace v rámci unie a vnitřní migrace budou redukovat stárnutí ve velkých a prosperujících městských aglomeracích a vysoce rozvinutých regionech a naopak stárnutí zvyšovat v periferních, méně rozvinutých regionech. Ve východních regionech bude stárnutí spolu s migrací a omezenými úsporami představovat významné břemeno pro veřejný rozpočet. Ve střednědobém horizontu bude největším problémem skupina občanů s minimální mzdou a lidé dosahující důchodového věku, kteří pracují v šedé ekonomice. U imigrace z třetích zemí do EU se očekává nárůst z hodnoty 0,75 milionů migrantů v roce 2010 na 1,21 milionů v roce 2030, přičemž se oproti nyní bude objevovat daleko rozdílnější původ migrantů, jejich prostředí a účel migrace.

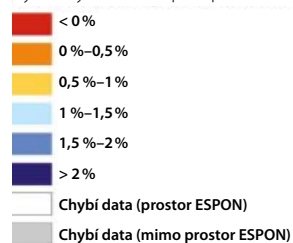
14. **Regionální konvergence přechází v divergenci.** Proces konvergence předchozího desetiletí byl zvrácen krizí. Jižní země, významní příjemci financí z fondů soudržnosti a strukturálních investičních fondů, procházely během krize poklesem HDP a vykazovaly, zejména mezi mladými, velmi vysokou oficiální míru nezaměstnanosti. Střední a severní země potom zaznamenaly stagnaci nebo malý růst. Východoevropské země prodělaly rozdílný vývoj, přičemž některé z nich vykazovaly stále průměrné tempo růstu i poté, co byly uskutečněny rozsáhlé fiskální reformy.

Růst HDP 2010–2030 (základní scénář)

Měřeno jako průměrný roční růst HDP v daném období

Průměrná roční míra růstu HDP (v %)

Výsledky získané z předpovědního modelu MASST3

Obrázek 3: Růst HDP 2010–2030 podle modelu MASST3 pro základní scénář, za předpokladu nevýznamných změn stávajících politik (Politecnico di Milano, 2014)

15. **Rostoucí regionální disparity.** Očekává se, že ekonomický růst v Evropě bude stále nerovnoměrnější, přičemž během následujících dvou desetiletí bude 44 regionů, zejména těch méně rozvinutých na jihu Evropy, vykazovat méně než 1 % růstu nebo dokonce růst negativní. Regionální rozdílnost může růst z 0,5 na 0,6 (měřeno na základě koeficientu odchylky HDP/obyvatele). Ve východní Evropě mohou regiony hlavních měst růst rychleji než evropský průměr, avšak větší venkovské regiony budou jen stěží schopny dosahovat takových výsledků, pokud se jejich mladá, kvalifikovaná populace přesune do hlavních měst, nebo do více rozvinutých centrálních regionů nebo do stárnoucích regionů s nedostatkem pracovních sil. Vysoká úroveň nezaměstnanosti je u řady regionů, vysvětlována šedou ekonomikou (která v mnoha regionech tvoří až 20 % HDP).

16. **Pomalé snižování nezaměstnanosti a tlak na mzdy.** Míra nezaměstnanosti v mnoha evropských regionech (v řadě jižních regionů podle oficiálních statistik přes 50 % mladých) bude pravděpodobně určující pro to, aby se po další desetiletí reálná mzda držela stále na nízké úrovni. Vysoká nezaměstnanost bude také důvodem pro evropskou migraci za prací do více rozvinutých a stárnoucích regionů, za vyššími mzdami a lepším sociálním systémem. Pokud by po další desetiletí aktuální trend nižších mezd a práce na krátkodobý úvazek pokračoval, mohlo by v Evropě vznikat více pracovních nabídek. V tomto smyslu se budou, i když s pomalým tempem růstu, pracovní nabídky objevovat.

17. **Nové vzorce globálního obchodu.** Nárůst nově vznikajících ekonomik vyústí ve více multipolární svět, kdy budou společnosti v různých zemích Evropy obchodovat více se zbytkem světa než mezi sebou navzájem. Evropské společnosti budou využívat výhody růstu nově vznikajících trhů různým způsobem – na základě své ekonomické specializace, obchodních spojení a historických vztahů. Nárůst exportu do třetích zemí zkomplikuje evropskou zahraniční politiku, jelikož se na světové úrovni mohou ekonomické zájmy rozcházet. Dokončení jednotného trhu se stává stejně relevantní jako otevření evropských trhů světu.

18. **Expandující cestovní ruch.** V budoucnu se objeví nové formy udržitelného cestovního ruchu v oblastech, jakými jsou vzdělávání nebo výchova, zdraví a volný čas, kultura nebo obchod. Cestovní ruch poroste stejnou mírou, jakou celosvětově roste střední třída. Nově se stane mnoho evropských měst a regionů cílovými turistickými destinacemi a řada z nich bude muset řídit masivní toky turistů, aby předešla znehodnocení svých kulturních a ekologických hodnot.

19. **Rozdělení dopravního a ekonomického růstu na místní a regionální úrovni.** V městských oblastech nebude pravděpodobně poptávka po dopravě růst tak rychle jako ekonomika. Evropská města budou zapojena do více nebo méně ambiciózních programů týkajících se udržitelné mobility. U dálkové dopravy, zejména u té mezikontinentální, může růst poptávka více než ekonomický růst, což může mít za následek nárůst poptávky po dopravě na dlouhou vzdálenost, zejména té mezikontinentální. Obecně řečeno, do roku 2030 poptávka po dopravě může růst okolo 40 % (v kilometrech na cestující) a nákladní doprava s největší pravděpodobností poroste více než ekonomický růst. Na druhou stranu se v rámci Evropy pravděpodobně sníží neefektivita na trhu s dopravou díky dokončení jednotného dopravního trhu, což povede k efektivnějšímu dopravnímu systému v Evropě. Na zajištění infrastruktury bude třeba vyvážit omezenější veřejné investice intenzivnější participací soukromého sektoru prostřednictvím menších, ale výnosnějších investic.

20. **Klesající energetická a uhlíková náročnost.** Díky větší orientaci na služby, vyšší energetické efektivitě, realizaci úspor, stejně jako díky využití dokonalejších technologií, zejména větrných a solárních zdrojů, lze u evropské ekonomiky předpokládat postupné snižování energetické náročnosti. Tento proces bude ale zdoluhavý, proto náklady na energii v Evropě zůstanou oproti zbytku světa vyšší. Evropa pravděpodobně zůstane energeticky závislou. Energie bude stále nákladnou, ale ne nezbytně nedostatkovou.

21. **Rostoucí urbanizace.** Urbanizace nadále poroste, na mnoha místech v podobě nekontrolované suburbanizace. Mezi hlavní důvody urbanizace patří migrace lidí z venkovských oblastí do měst, zejména ve východoevropských zemích, a potřeba lidí využívat více obytného prostoru na hlavu. Krize může v některých oblastech vést ke zmírnění plánovacích nařízeních. V celé Evropě se očekává přeměna zemědělského využití krajiny ve prospěch všech jiných účelů, a to s velkými změnami od málo produktivní krajiny až po přírodní vegetace. Zábor půdy se může mírně snižovat z 1208 km² umělé urbanizace v roce 2010 na 1080 km² v roce 2030.

22. ***Klimatické změny nesouměrně postihující území.*** Dopady globálního oteplování jsou v Evropě nerovnoměrné, stejně jako je rozdílná reakční schopnost regionů. Ta je vyšší v severní a střední Evropě (tj. v nejbohatších regionech Evropy) a nižší na východě a jihu Evropy (tj. v nejchudších regionech). Pro zranitelnost regionů jsou přitom rozhodující místní charakteristiky jakými jsou například vystavení regionu přírodním katastrofám, hustota populace nebo využití půdy. Evropa se v tomto směru zavázala k různým opatřením – do roku 2030 snížit emise CO₂ o přibližně 30 % a spolu se všemi nejbohatšími zeměmi světa do roku 2050 snížit svou spotřebu fosilních paliv a emise skleníkových plynů o 80–90 %.

Jak by mohly různé politické scénáře ovlivnit Evropu?

Územní scénáře do roku 2050

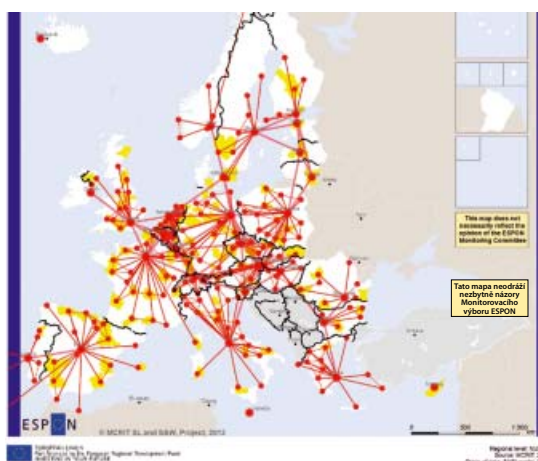
23. **Tři alternativní územní scénáře** pro budoucí rozvoj Evropy do roku 2050 byly zpracovány, aby pokryly extrémní a zároveň dostatečně reálnou a politicky relevantní budoucnost. Tyto scénáře slouží jako inspirace a referenční základ pro územní vizi 2050.

24. **Tržně orientovaný růst s preferencí velkých metropolí (Scénář A)**. Scénář A zahrnuje další rozvoj regionů hlavních měst a světových metropolitních regionů. Vychází stejně jako strategie Evropa 2020 z podpory ekonomického rozvoje největších metropolitních regionů světového významu v Evropě, tj. okolo 76 existujících evropských metropolitních oblastí růstu (MEGAs), což má zajistit globální konkurenceschopnost Evropy. Ve scénáři se předpokládá, že pro evropskou globální konkurenceschopnost je stěžejní naplno využít příležitosti, kterou přináší napojení na mezinárodní síť a aglomerační ekonomiky větších evropských metropolitních regionů. Scénář rovněž předpokládá snížení rozpočtu kohezního a zemědělského fondu, stejně jako investice v dopravě, v tomto případě s koncentrací na infrastrukturu na dlouhé vzdálenosti.

Obrázek 4: Územní scénář A (preferované vztahy/zóny rostoucí více než průměr jsou znázorněny modře/žlutě)

25. **Veřejné politiky s preferencí sítí sekundárních měst (Scénář B)**. Tento scénář vychází z předpokladu, že se ekonomický a populační růst, stejně jako většina soukromých a veřejných investic, odehrává v hlavních nebo regionálních centrech, což s sebou nese geografickou reorganizaci a specializaci globálních vstupních bran. Scénář B odpovídá prioritě Evropských perspektiv územního rozvoje (1999) a dvěma územním agendám (2007, 2011) pro vyvážené polycentrické městské systémy na makroregionální nebo národní úrovni pro přibližně 260 měst, která jsou v Evropě hlavními městy nebo regionálními centry. Scénář předpokládá, že jsou investice z kohezních a strukturálních investičních fondů směřovány převážně do měst, včetně městské asanace a reurbanizace, do vědy a výzkumu, a do podpory regionálních a meziregionálních dopravních sítí. Rostoucí koncentrace činností přidané hodnoty ve městech přitom nutně nevypovídá

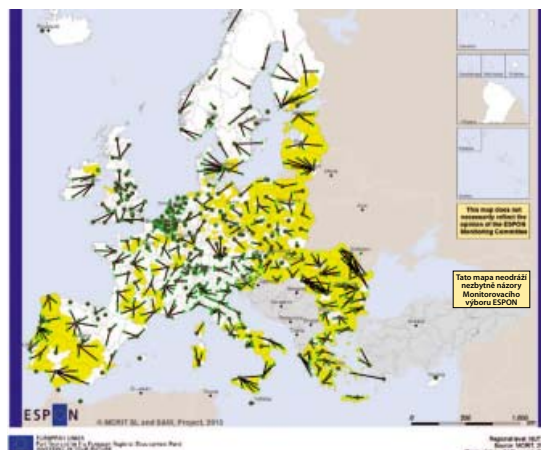

Obrázek 5: Územní scénář B (preferované vztahy/zóny rostoucí více než průměr jsou znázorněny červeně/žlutě)

o procesu úpadku venkova, ale dokládá zvyšující se funkční závislost venkova na větších městech. Vnitřní migrace probíhá z řídké osídlených oblastí do větších městských center. V tomto scénáři se dále počítá s konstantními rozpočty pro politiku EU a s omezenými reformami.

26. Místní a evropské iniciativy s preferencí malých měst a méně vyspělých regionů (Scénář C).

Městská a venkovská území vytvářejí mozaiku identit, které jsou podporovány místními a regionálními správami. Tento scénář zahrnuje změnu paradigmatu, počítá se zde s nedostatkem energie a s výskytem klimatických změn, což je popsáno v Územní agendě 2020 (2011). Scénář C dále obsahuje podporu malých a středně velkých měst coby center ekonomicky odolných regionů s více udržitelnými vzorci spotřeby, navíc zohledňuje nezbytné úspory z rozsahu u služeb obecného zájmu a zahrnuje prognózu stárnoucí společnosti. Politiky jsou zaměřeny na posílení sociální a ekonomické rovnováhy Evropy na regionální úrovni, a to na základě silného místně orientovaného přístupu, který podporuje endogenní rozvoj a regionální instituce. Tento scénář dále předpokládá rostoucí rozpočet u politik EU vyjma dálkové dopravy, více striktní environmentální politiku a decentralizované energetické sítě založené na obnovitelné energii.

Obrázek 6: Územní scénář C (preferované vztahy/zóny rostoucí více než průměr jsou znázorněny zeleně/žlutě)

27. Demografické předpoklady. Hlavní demografické znaky daných scénářů byly definovány následně: Scénář A přitahuje více migrantů z mimoevropských zemí. Ve scénáři C se očekává méně migrace a počítá se s implementací politik podporujících porodnost. Scénář B leží uprostřed výše uvedených dvou scénářů. Navzdory těmto rozdílům mají všechny tři scénáře pro rok 2030 stejný závěr – nárůst stárnutí, který je ve všech případech až na minimální rozdíly okolo 39 % (vyjádřeno mírou závislosti seniorů, tj. lidmi nad 64 let v porovnání s lidmi ve věku 16–64 let). V roce 2010 byla tato míra 26 %.

28. Ekonomické předpoklady. Scénář A, což je tržně orientovaný scénář, předpokládá snížení veřejných výdajů tak, aby byl v roce 2030 splacen veřejný finanční dluh. Rozpočet je snížen pro kohezní politiky (o 50 %) a soustředěn do evropských velkoměst. Scénář B předpokládá, že zvýšení daní pozitivně ovlivňuje systém sociálního zabezpečení, přičemž není uvažováno o plném splacení veřejného finančního dluhu v roce 2030. Rozpočet pro kohezní politiku je zachován a investice jsou soustředěny do sekundárních měst. Scénář C představuje variantu se silným systémem sociálního zabezpečení a má spíše místní rozměr. Neuvažuje se zde o splacení finančního dluhu do roku 2050. Rozpočet u kohezní politiky je významně navýšen (100% nárůst, až do 0,8 % HDP EU), přičemž investice směřují do venkovských a méně rozvinutých oblastí.

Výsledky a dopady scénářů

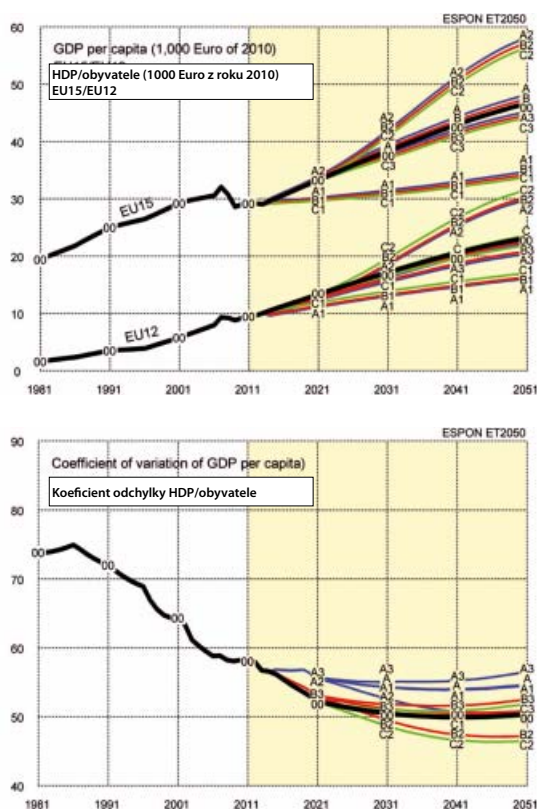
29. **Mírně vyšší ekonomický růst díky podpoře a spolupráci sekundárních měst.** Z hlediska HDP je do roku 2030 scénář B mírně expanzivnější (2,3 % ročně) než scénář A (2,2 % ročně), zatímco scénář C zahrnuje růst 1,8 % ročně, tj. hodnotu nižší, než je obecný trend (1,9 %). Vyšší expanze růstu ve scénáři B je vysvětlována efektivnějším využíváním prvků územního kapitálu a místních charakteristik u sekundárních měst, což umožňuje místním ekonomikám dosáhnout vyšší konkurenceschopnosti. Rozvoj, kde mají významnou roli sekundární města, dává vznik integrovanému a vyváženému městskému systému vytvořenému z efektivních sekundárních měst, která při poskytování služeb spolupracují s městy hlavními, což umožňuje předejít silným záporným úsporám, které by bránily růstu. Nízký výskyt vyvážených a efektivních městských systémů ve východních zemích může být vysvětlením, proč tyto země vykazují velmi podobné míry růstu u scénářů A a B – v obou případech je totiž růst řízen pouze hlavními městy.

30. **Snížení regionálních nerovností zůstává výzvou.** Detailní analýza zemí co do soudržnosti na východě a jihu Evropské unie vykazuje při hodnocení ekonomického rozvoje za posledních dvacet let strukturální nerovnosti a popisuje problémy, které tyto regiony mohou mít k dosažení míry rozvoje regionů střední a severní Evropy. Ve všech třech scénářích se pro rok 2030 předpokládá pokles regionálních rozdílů oproti základnímu trendu, avšak pouze marginálně.

31. **Problém s rostoucí nejistotou do roku 2050.** Pro vyřešení rostoucí nejistoty spojené s dlouhodobým časovým úsekem, tj. pro rok 2050, byly tři alternativní scénáře (A, B, C) rozloženy do tří různých variant pokrývajících extrémní socioekonomické (1), technologické (2) a environmentální (3) podmínky. Zároveň byly všechny regionální transfery veřejných fondů ponechány na úrovni 0,4 % celkového HDP v Evropě, aby se dal zhodnotit dopad jejich územní redistribuce mezi různé typy regionů.

32. **Evropský dlouhodobý průměrný růst není ovlivněn redistribučními politikami.** Ekonomický růst není v dlouhodobém měřítku významně ovlivněn preferencí žádné z navržených tří územních strategií (A, B nebo C). Ekonomický rozvoj závisí především na technologických změnách, které přispívají k nárůstu produktivity, a na veřejných politikách, tj. fiskální a monetární politice. Proto by do roku 2050 scénáře A, B a C ústily v podobný průměrný ekonomický růst pro Evropu jako celek. To znamená, že za těchto podmínek budou hrát do roku 2050 aglomerační ekonomiky vztahující se k metropolím v Evropě relativně menší nebo minimálně stejnou roli při dosahování vyváženější spolupráce měst a regionů.

33. **Regionální rozdíly se mohou snižovat, avšak pomaleji a pouze v relativním vyjádření.** Při srovnání územních scénářů potvrzují dosažené výsledky, že předpokládaný nárůst produktivity v dalších desetiletích (díky novým technologiím, lepším pracovním dovednostem a organizaci práce), stejně jako vyšší efektivita zdrojů (zamezující růstu nákladů na dopravu

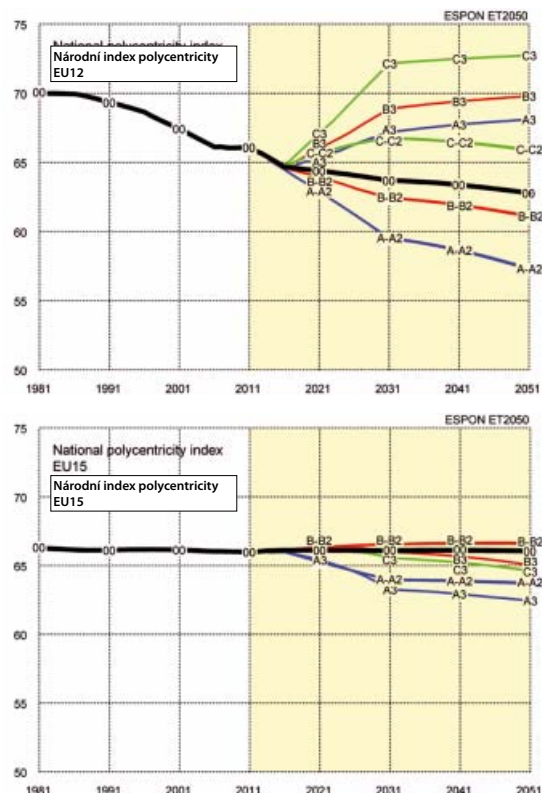

Obrázek 7: Vývoj HDP na obyvatele a koeficient regionální odchylky v období 1981 až 2051 podle modelu SASI (S&W, 2014)

a energii) ovlivní redistribuční politiky na regionální úrovni (ve výši 0,4 % HDP EU) tak, že dojde k významnému snížení relativních rozdílů mezi regiony, zatímco celkový ekonomický růst Evropy nebude ovlivněn.

34. **Polycentrické územní struktury vyvolávají vyváženější rozdělení růstu.** Pokud je polycentricita měřena kombinací populace, umístění a rozložení růstu v městech v daném regionu nebo zemi, pak více polycentričtější struktury poskytují v dlouhodobém horizontu lepší rozložení růstu. V případě, že nejrozvinutější města a regiony v rámci Evropy spolupracují jako části polycentrické struktury, potom mají přidanou hodnotu a působí jako centra, která přispívají k rozvoji svých širších regionů. To znamená, že by politika polycentrického územního rozvoje měla podporovat územní konkurenceschopnost EU. Je vidět, že zejména v nových členských státech jsou dominantní účinky hlavních měst značné.

Obrázek 8: Vývoj polycentricity v období 1981 až 2051 podle modelu SASI (S&W, 2014)

35. **Postupná eliminace suburbanizačního rozrůstání a zlepšování všech záležitostí v sousedství tak, aby převažovala ve velkých městech.** Hlavní hrozba velké metropolitní oblasti je spojena s vyššími dopady na životní prostředí spojenými s rozrůstáním měst (kterému se lze vyhnout pouze přísnou regulací využití půdy) a se sociálními konflikty v sousedství (které vždy vyžadují velkou veřejnou intervenci a zapojení veřejnosti). Na druhé straně poskytuje zahušťování měst nezbytné úspory co do podpory rozvoje a zavádění moderních technologií pro správu městských služeb udržitelným způsobem.

36. **Sociální a environmentální problémy budou lépe vyřešeny v městech druhého stupně.** Podpora měst druhého stupně pomůže lépe zvládnout změny ve využívání půdy a sociální začlenění. Od měst se očekává významná interakce s jejich zázemím, která poskytne vyváženou krajinu, ve které mohou městské i venkovské oblasti vzkvétat a budovat partnerství.

37. **Ekosystémy jsou podporovány malými a středně velkými městy a venkovskými oblastmi.** Hlavním přínosem podpory malých a středně velkých měst ve venkovských oblastech, a to ve více i méně rozvinutých regionech, je schopnost udržovat a chránit cenné ekosystémy a zlepšit pulzující oblasti kolem měst a obcí. Dobré správcovství území a soudržnost může být podporována stimulačními méně příznivých oblastí. Hlavní hrozba souvisí s politikami podporujícími velký počet malých a středně velkých měst, která existují ve většině evropských regionů, a tím se zvýšením fragmentace krajiny v důsledku méně zahuštěného a více rozptýleného územního rozvoje v celé Evropě.

Tyto výsledky spolu s poznatky získanými z participačního procesu poskytují základ pro představy a návrhy evropské územní vize do roku 2050.

Jaké politické cíle by měly být prvořadě pro dlouhodobý rozvoj Evropy?

Otevřenost a polycentricita

38. **Vytváření polycentrické a otevřené Evropy** je nejucelenější územní strategie podporující hospodářský růst a konkurenceschopnost, sociální soudržnost a udržitelnost, která je podporována v nadcházejícím desetiletí Evropou 2020 a Územní agendou 2020. Tato strategie kombinuje růst a soudržnost a vytváří obyvatelná místa pro lidi. Efektivita a kvalita evropského území spočívá v propojení měst všech velikostí, od místní až po globální úroveň, stejně jako v posílení úlohy občanů a místních aktivit tak, aby se zhodnotil jejich vlastní majetek v evropském i světovém měřítku. K zlepšení územní soudržnosti se musí Evropa stát otevřenější a polycentrická. Naplňování původních záměrů Římské smlouvy (1956) říká, že Evropa musí být otevřenou společností sobě rovných se společnými silnými institucemi a v návaznosti na další cíle pozdějších smluv musí vytvářet harmonické a vyvážené území.

39. **Otevřenost** vůči zbytku světa a sousedním zemím je nezbytnou podmínkou pro všechna evropská města a regiony tak, aby využily rozvojové příležitosti vytvořené globálním růstem a technologickým pokrokem. Dlouhodobý rozvoj Evropy závisí na globálním zhodnocování a využívání konkurenčních výhod každého města a regionu, na dokončení jednotného trhu a vytvoření účinných strategií rozvojové spolupráce se zeměmi Středomoří a Východního partnerství. Vytváření otevřenější Evropy vyžaduje propojení Evropy v celosvětovém měřítku a podporu společného rozvoje se sousedními regiony.

40. **Polycentricita** napříč městy a regiony je nezbytná pro to, aby se mohly rozšířit možnosti odolnějšího a diverzifikovanějšího rozvoje jednotlivých evropských měst a regionů, což dále snižuje hospodářské rozdíly a rozdíly životních podmínek. Na druhé straně, zvyšování polycentricity nemusí nutně snížit celkový dlouhodobý ekonomický růst Evropy jako celku. Vytváření polycentrické Evropy vyžaduje expanzi regionální různorodosti a endogenního rozvoje, jakož i územní spolupráce jako prostředku optimalizace umístění investic a snížení regionálních rozdílů, podpory vyvážených a polycentrických městských struktur, využívání kompaktního osídlení a inteligentní obnovy měst a udržitelného řízení přírodních a kulturních zdrojů.

Jak vytvářet otevřenější a polycentričtější Evropu?

4.1 Propojení Evropy v celosvětovém měřítku

41. **Cílem** je poskytování vyspělých dopravních, energetických a telekomunikačních sítí evropským městům a regionům tak, aby jim umožnily zhodnotit svá vlastní aktiva na evropské i globální úrovni a stali se z nich významní aktéři světového hospodářství. To bude podporovat lepší zapojení evropské infrastruktury do celosvětových sítí a geografické rozšíření evropských mezikontinentálních bran zajistí polycentricitu na evropské úrovni. Evropská ekonomika se tak stává v celosvětovém měřítku otevřenější a evropská společnost kosmopolitnější.

Otevření evropských trhů celosvětové konkurenci a prosazování globální udržitelnosti

V případě, že vyšší sociální a ekologické evropské normy přijme postupně i zbytek světa, přinese postupné otevření evropského trhu globální hospodářské soutěži souběžně s otevřením dalších světových trhů Evropě spravedlivý a trvale udržitelný rozvoj všem. Velké evropské metropole a města druhé úrovně potřebují zvýšit svou roli globálních měst, zajímavých míst pro globální aktivity a služby.

Obrázek 9: Otevření evropských trhů globální konkurenci a podpora globální udržitelnosti

Integrace dopravních a telekomunikačních sítí a zeměpisném rozmístění globálních bran

Plná integrace informačních a komunikačních sítí, usnadněná elektrifikací dopravních systémů, zlepší interoperabilitu a efektivitu sítí. Globální konektivita pomocí námořních tras a mezikontinentální letecké dopravy je v kritickém vývojovém stavu, stejně jako místní a regionální spojení. Další přerozdělení mezikontinentálních bran z jejich aktuální koncentrace v severním Atlantiku do konkurenčnějších zeměpisných oblastí globálních přenosů přinese evropskému hospodářství čistý přínos tím, že sníží dobu cesty a rozšíří možnosti dalšího rozvoje.

Obrázek 10: Integrace dopravních a telekomunikačních sítí a geografické šíření globálních vstupních bran

Inteligentní energetické sítě spojující decentralizované energie z obnovitelných zdrojů

Inteligentní síť pokrývající Evropu ve směru sever-jih, kterou spojují obnovitelné zdroje, vítr na severu a na jihu solární energie, společně s dalšími konvenčními zdroji například s vodní energií, sníží evropskou energetickou závislost a zvýší ekonomickou efektivitu. Inteligentní energetické sítě budou poskytovat decentralizovanější výrobu a spotřebu, umožní rostoucí diverzifikaci zdrojů a snižování nákladů a harmonizaci cen v celé Evropě.

Obrázek 11: Inteligentní energetické sítě spojující decentralizovanou obnovitelnou energii

42. **Hlavní politické akce** se budou zaměřovat na dokončení jednotného trhu s další liberalizací a harmonizací trhů pro síťová odvětví včetně internalizace nákladů na životní prostředí, a prohloubení spolupráce a integrace se sousedními zeměmi, Severní Amerikou a zbytkem světa. Podpora řízení a technologických inovací a rozšíření infrastruktury by měla být plánována s analýzou nákladů a přínosů tak, aby byla finančně udržitelná.

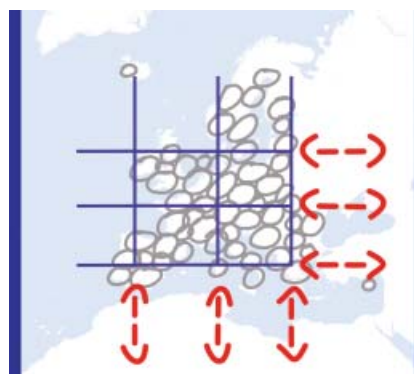
43. **Odpovědnost politických akcí** spočívá především na evropských a mezinárodních institucích, zejména na specializovaných agenturách Spojených národů a velkých soukromých společnostech v příslušných sektorech. Místní a regionální orgány mají odpovědnost rozvíjet rozvojové strategie v souladu s jejich zvýšeným globálním zapojením. V krátkodobém a střednědobém horizontu by měla politika podporovat dokončení jednotného evropského trhu a více propojovat plánování infrastruktury na všech úrovních a postupně odstraňovat náklady roztržitosti trhu síťových odvětví. V delším časovém horizontu by politiky měly otevřít evropské trhy síťových odvětví celosvětové soutěži a internalizovat náklady na životní prostředí jako účinná opatření na zvýšení efektivity.

4.2 Podpora společného rozvoje se sousedními regiony

44. **Cílem** je další integrace Evropy a sousedních regionů, rozšíření možnosti rozvoje a snižování nadměrných přeshraničních ekonomických rozdílů. Tento cíl přináší otevřenost evropským sousedům a podporu novým trhům. Kromě toho bude zvýšením rozvoje měst posilovat polycentricitu směrem k vnější hranici.

Propojení dopravní, telekomunikační a energetické sítě mezi Evropou a sousedními regiony

Vazby mezi evropskými a sousedními regiony v podobě dopravních, telekomunikačních a energetických služeb a infrastruktury je třeba dále rozvíjet. Globální brány reprezentované mezikontinentálními letišti a přístavy se již v některých sousedních regionech objevily. Obchod a doprava přes Středozemní moře, Střední východ a východní země bude růst i nadále, pokud se sousední země stanou úspěšně se rozvíjející ekonomikou. Nad rámec zajišťování infrastruktury by měly být také trhy síťových odvětví postupně integrovány v rámci dohod o volném obchodu, užším sdružení a/nebo plném členství v Evropské unii.

Obrázek 12: Propojení dopravních, telekomunikačních a energetických sítí mezi Evropou a sousedními regiony

Prosazování přeshraničního integrovaného územního rozvoje

Společné rozvojové strategie budou kombinovat rozměr trhu a schopnosti evropského výzkumu a vývoje s energií, dostupností půdy a pracovními aktivitami jižního pobřeží Středozemního moře a zemí východního sousedství. Přeshraniční oblasti v západním a východním Středomoří a podél východních hranic se musejí stát prioritní oblastmi společného rozvoje, neboť přebytek ekonomických rozdílů je hlavním zdrojem sociálních a politických konfliktů a omezení vývoje většiny okrajových regionů Evropské unie.

Obrázek 13: Podpora integrovaného územního rozvoje přes hranice

45. **Hlavní politické akce** se budou zaměřovat na rozšíření Evropské unie nebo navázání užších vztahů se sousedními regiony, propojování a další rozvoj dopravních, energetických a telekomunikačních sítí a upřednostňování integrovaných rozvojových plánů a investičních programů v příhraničních oblastech.

46. **Odpovědnost politických akcí** spočívá především na evropských institucích a evropských zemích a regionech, které mají hranice se sousedními zeměmi. V krátkodobém a střednědobém horizontu by politiky měly podporovat postupné začleňování na trhu, ekonomické infrastrukturní investice a společné rozvojové plány pro strategické přeshraniční zóny. V delším časovém horizontu by měly být politiky zaměřeny na prohlubující se integraci trhu a rozšiřování, kdykoli to bude možné.

4.3 Uvolnění regionální různorodosti a vnitřní rozvoj

47. **Cílem** je poskytnout rovnocenné možnosti rozvoje evropských regionů a odstranit stávající překážky rozvoje vlastních aktiv. To vyžaduje přijetí vhodných solidárních opatření pro méně rozvinuté regiony. Tento cíl otevře vyváženější rozvoj v rámci evropského území a napraví nespravedlivé rozdíly v životních podmínkách v některých částech Evropy. Navíc to posílí regionální a místní ekonomiky, které budou přitažlivější pro lidi a rozvoj podnikání a poskytnou více městům a obcím lepší pozici při poskytování nebo udržení služeb obecného zájmu blíže občanům.

Dostatečné infrastruktury odkrývají místní a regionální potenciál

Dostatečný přístup k dopravní, telekomunikační a energetické infrastruktuře je nezbytný nejen pro atraktivnost území pro vnější investice, ale především ke zvýšení produktivity vnitřních činností udržitelným způsobem. Pro méně rozvinuté venkovské oblasti jsou důležitými aktivy diverzifikovanějšího hospodářského rozvoje průmyslová a technologická infrastruktura, které souvisejí se zemědělstvím, cestovním ruchem, obnovitelnými zdroji energie a přírodními zdroji a kulturním dědictvím. Nutnou podmínkou je posilování místních a regionálních samospráv.

Obrázek 14: Dostatečná infrastruktura k otevření místních a regionálních potenciálů

Univerzální přístup ke službám veřejného zájmu

Přístup ke službám veřejného zájmu je zásadní pro zlepšení sociálního kapitálu a možnosti hospodářského rozvoje a dobré životní podmínky pro všechny Evropany. V řídké osídlených a méně rozvinutých venkovských oblastech je také předpokladem pro udržení kritického počtu obyvatel dobrá péče o půdu. Je třeba přijmout inovační strategie řízení pro poskytování služeb veřejného zájmu, které jsou všude finančně udržitelné.

Obrázek 15: Univerzální přístup ke službám obecného zájmu

48. **Hlavními politickými kroky** k dosažení tohoto cíle jsou zlepšení regionálních dotací do infrastruktury a zajištění přiměřené úrovně služeb veřejného hospodářského zájmu, zlepšování místní a regionální veřejné správy a zavádění inovativních strategií řízení, a to zejména v řídké osídlených a méně přístupných oblastech. Cílené politické kroky musejí úspěšně řešit problémy, jimž čelí oblasti, které se vyznačují specifickým trvalým geografickým nebo demografickým znevýhodněním, jakými jsou ostrovy, řídké osídlené, vzdálené, obzvláště periferní a horské oblasti.

49. **Odpovědnost za politická opatření** je rozdělena mezi místními/regionálními orgány, a to i do mobilizace místních soukromých společností, členských států a EU. V souladu se zásadami přístupu pro konkrétní místo a s přihlédnutím k dostupnosti finančních prostředků musí EU společně s členskými státy poskytnout vhodný rámec k financování, dohledu a přizpůsobení se lokálním/regionálním rozvojovým činnostem. Ve spolupráci s místními soukromými společnostmi musí být v krátkodobém a střednědobém horizontu evropské strukturální a investiční fondy koordinovány se zemědělskými fondy na podporu investic, které zlepšují produktivitu a konkurenceschopnost endogenního rozvoje. V delším časovém horizontu budou muset města a regiony vypracovat územní plány rozvoje spolupráce uvnitř regionů a koordinaci evropských odvětvových politik.

4.4 Podpora vyvážené urbanistické struktury

50. **Cílem** je posílení měst druhého stupně po celém kontinentu a dosažení většího síťového rozvoje systému evropských měst na regionální a kontinentální úrovni a zvýšení jejich celosvětového vlivu. Posílení mezinárodní úlohy evropského systému měst druhého stupně zvýší otevřenost Evropy mezinárodnímu obchodu. Posílení rozvoje a prosperity těchto měst podstatně zvýší počet celosvětově významných evropských měst a přispěje k polycentrickému evropskému území.

Posílení měst druhého stupně jako důležitého motoru růstu

Evropa má řadu velkých měst a metropolitních regionů v centrální poloze na celosvětové úrovni v celé řadě odvětví a činností, a to navzdory skutečnosti, že jejich populační i plošná velikost je ve srovnání se světovými megalopolemi relativně malá. Více evropských měst druhé úrovně se musí stát globálními přitažlivými místy plnými inovací a motory hospodářského růstu, s vysokým stupněm sociální soudržnosti, platformou demokracie a kulturní rozmanitosti a s omezenými negativy z kongescí. Pro zvýšení jejich globálního významu mají evropská města přijmout růstové strategie založené na širším vývoji trhu, obnově a vytváření sítí.

Obrázek 16: Posílení sekundárních měst jako významných motorů růstu

Integrace funkčních městských regionů

Rostoucí vzájemná závislost městských a venkovských oblastí a vznik hybridních nebo nesourodých středních krajin vytváří nová funkční území, kde by měly být prozkoumány vznikající nové příležitosti ke spojení sil, synergií a dosažení vyššího kritického množství. Aby bylo možné iniciovat ekonomickou komplementaritu, potřebují spolupracující polycentrická města ve venkovských a městských partnerstvích a v příhraničních oblastech zavádění nových nastavení územní správy. Je třeba rozvíjet dohody o územní spolupráci a dalších pokročilých mechanismech institucionální spolupráce, aby bylo možné realizovat rozšířenou územní integraci, a to zejména v okolí velkých metropolitních oblastí a velkých měst ve vztahu s historickými administrativními hranicemi.

Obrázek 17: Integrace funkčních městských regionů

Chytrá a inkluzivní revitalizace měst a městských čtvrtí

Kvalita evropských měst spočívá v podpoře inkluze sousedství a smíšeném využití pozemků, aby nedošlo k nadměrné prostorové specializaci a segregaci a v ochraně kulturního dědictví. Evropská města jsou složitá a mají historickou setrvačnost, takže změna a regenerace probíhá pomalu a obtížně. Investice do nových urbanistických projektů, veřejných prostor a veřejných budov včetně bydlení je kritická, stejně jako zavádění inteligentních systémů pro městskou mobilitu, energetiku, vodní a odpadové hospodářství. I v případě, že nové technologie umožní zlepšení kvality měst, odpovědnější sociální chování a lepší správa má nezastupitelnou úlohu pro lepší města jako místa pro život a práci.

Obrázek 18: Chytrá a inkluzivní revitalizace měst a jejich okolí

51. **Hlavní politická opatření** musejí být zaměřena na údržbu a inteligentní obnovení tradičního modelu evropského města a regionu, musejí se vyhnout specializovaným, exkluzivním a odděleným zónám. Otevřenost novým urbanistickým návrhům a řešením, zlepšení veřejných prostorů a veřejných zařízení včetně bydlení, což vše podporuje začlenění sousedství a implementaci účinnějších a udržitelnějších městských systémů rozšířených o nové technologie, jsou nezbytnými kroky vpřed.

52. **Odpovědnost za politická opatření** spočívá především na místních a regionálních orgánech, včetně seskupení těchto orgánů v metropolitních oblastech, ale důležité budou také politiky na státní a evropské úrovni, a to zejména ve městech se specifickými problémy, jakými jsou čtvrti s těžkými deficity a/nebo sociálními konflikty, města čelící odlivu obyvatelstva nebo trpící špatným řízením. V krátkodobém a střednědobém horizontu je dále rozvíjena městská dimenze politiky soudržnosti, včetně podpory inteligentní regenerace měst a obnovy čtvrtí. V dlouhodobém horizontu bude zřízena progresivní ekologická obnova obytných čtvrtí s nízkou hustotou, které města zdědila ze svého rozrůstání ve 20. století, a bude podporován rozvoj konzistentního a formálního systému spolupráce v rámci evropských městských oblastí, zahrnujících metropolitní oblasti, města/obce a jejich venkovské zázemí. Příslušné kroky politiky jsou v první řadě přijímány na úrovni funkčních oblastí.

4.5 Udržitelná správa přírodních zdrojů

53. **Cílem** je chránit a zlepšovat přírodní bohatství a spravovat udržitelným způsobem ekosystémové služby v urbanizovanějších i méně urbanizovaných územích ve prospěch občanů, ke zvýšení hospodářské přitažlivosti a ke zmírnění či přizpůsobení se dopadům klimatických změn v území. Dobře udržované evropské přírodní prostředí je otevřené a atraktivní pro návštěvníky, pro občany a pro ekonomické aktivity. Existence významných chráněných krajinných oblastí ve všech částech evropského území podporuje vyváženým způsobem rozvoj regionů a měst a kvalitu životního prostředí, která bude mít opět pozitivní vliv na vytváření polycentrické Evropy.

Ochrana krajiny před rozrůstáním měst a renaturalizace měst

Evropská města musejí odstranit živelný růst podporou hustoty rozvoje ve strategických uzlech a podél linek městské hromadné dopravy. Půda je v mnoha částech Evropy vzácným zdrojem. Je třeba chránit půdu, urbanizovat ekologicky a strategicky, budovat kompaktnější městské aglomerace, vytvářet nárazníkové zóny oddělující urbanizované zóny a poskytnout prostor k rekreaci. Zhodnocování městského a venkovského kulturního dědictví a kvality krajiny včetně estetiky je základní hospodářskou aktivitou, jak udělat z měst ve venkovských územích přitažlivější místa pro život a práci. Další aktivitou jsou ambicióznější politiky renaturalizace vedoucí k obnově měst, včetně ekologického zemědělství a produkce potravin.

Obrázek 19: Ochrana krajiny před suburbanizací

Udržitelné řízení zelené infrastruktury k zvýšení biodiverzity a odolnosti

Evropská území tvoří nejrůznější lokality od oceánských ostrovů, izolovaných horských oblastí, řídky osídlených oblastí a hustě osídlených pobřeží, regionů s problematickým přístupem k veřejným službám, až po globální metropole a malá historická města. Napříč celým územím musí být podporováno udržitelné a účinnější řízení zdrojů. Na evropské úrovni by měla být dále rozšířena síť zelené infrastruktury (od Natury 2000 k urbanizovanějšímu prostředí), stimulující biologické rozmanitosti a ekosystémové služby a zvyšující odolnost vůči klimatickým změnám.

Obrázek 20: Udržitelné řízení zelených infrastruktur

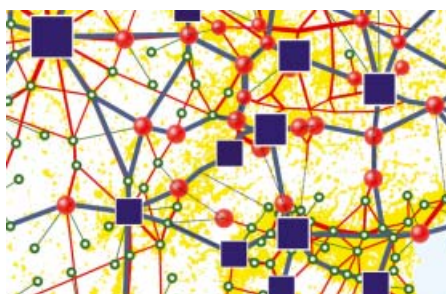
54. **Hlavními politickými akcemi**, které musejí být přijaty, jsou renaturalizace měst, snížení nekontrolovaného růstu a podpora kompaktnějšího rozvoje měst s dobře plánovaným městským a příměstským prostředím, minimalizace negativních dopadů záboru půdy nebo nekontrolovaného rozvoje v původních přírodních oblastech, který způsobuje fragmentaci stanovišť a úbytek vysoce produktivních zemědělských půd. Zvláštní pozornost by měla být věnována ochraně půdy v citlivých oblastech městského prostoru, jakými jsou například okraje stávajících měst a pobřežní oblasti. Ve více i méně hustěji osídlených oblastech i v regionech, kde dochází k vyliďování, je nezbytné zřízení sítě zelené infrastruktury se zalesňováním a rekultivací zemědělské půdy. Pro zmírnění a přizpůsobení se klimatickým změnám jsou nezbytná opatření ve využívání půdy a v oblasti územního rozvoje.

55. **Odpovědnost za politické akce** leží na evropských, místních a regionálních institucích. Mezinárodní spolupráce při správě ekosystémových služeb zahrnuje správu povodí a kontrolu potravin, kvalitu ovzduší, ukládání uhlíku a produkci potravin a bioenergie. V krátkodobém a střednědobém horizontu jsou reformovány evropské strukturální, investiční a zemědělské fondy, aby zvýhodňovaly krajinu a ekologické plánování a řízení, podporovaly veřejné investice na nákup strategických pozemků pod tlakem urbanizace a podporovaly renaturalizaci měst. V delším časovém horizontu je vyvinuta pro strategické účely síť zelené infrastruktury propojením sítě Natura 2000 s chráněnými oblastmi a jsou přijaty plány na řízení a ochranu přírody.

4.6 Představa vizí otevřené a polycentrické Evropy 2050

Mapa na další straně musí být vnímána jako obraz otevřené Evropy s užšími vazbami na území a trhy mimo Evropu a jako obraz polycentrické Evropy, ve které města různé velikosti a specializace přispívají k růstu a vytváření pracovních místa a kvalitních životních podmínek ve všech jejích částech.

Obraz se zaměřuje na celý evropský kontinent, Středomoří a východní část území k Uralu tak, aby se zobrazily rostoucí vzájemná závislost mezi Evropskou unií a sousedními regiony a potřeba společného rozvoje. Nejsou zobrazeny žádné hranice, což indikuje, že současné politické a administrativní omezení územního rozvoje a správy zmizelo a Evropská unie zůstává otevřená vnitřním i vnějším procesům rozšiřování. Kritéria mapy jsou inspirována kritérii používanými ve strategiích územního rozvoje a plánech, kritérii transevropských sítí, chráněných oblastí Natury 2000 a výsledků projektu programu ESPON. Kombinuje tři hlavní vrstvy.

Obrázek 21: Polycentrická městská struktura pokrývající území

Polycentrická městská struktura pokrývající území

Jsou zde zastoupeny tři úrovně měst: Metropole [■], velká města [●] a malá a střední města [○]. Úrovně spojení představující rozsah vztahů a kvalitu infrastruktur jsou také tři [—]. Hustě urbanizované oblasti [■] naznačují, že mnoho velkých měst v centru Evropy a podél jižního pobřeží tvoří téměř kontinuální urbanizované koridory, které vyžadují integrované plánování ve správném měřítku.

Obrázek 22: Síť mezikontinentální dopravy a energie

Síť mezikontinentální dopravy a energetiky otvírající Evropu světu

Přístavy [⚓] a letiště [✈️], které hrají strategickou roli v mezikontinentálním měřítku, hlavní dálkové námořní trasy [—] a krátké námořní trasy [---]. Energetická infrastruktura je reprezentována ropnými vrty [▲], plynovými vrty [▼] a hlavním potrubím [▬] z něhož většina je v sousedních regionech.

Obrázek 23: Přírodní a kulturní krajina řízená udržitelným způsobem

Přírodní a kulturní krajiny spravované udržitelně ke zvýšení biodiverzity a odolnosti

Oblasti chráněné Naturou 2000 [■] jsou reprezentovány okolními nárazníkovými zónami [■] označujícími potřebu fyzické kontinuity. Zóny nad 1 000 m nadmořské výšky jsou podobné jako zelené nárazníkové zóny [■]. Topografie do 1 000 m výšky je zastoupená elevací [■]. Hlavní řeky jsou reprezentovány zeleným koridorem [—]. Hloubka moře je reprezentována [■].

Kartografické zobrazení otevřené a polycentrické Evropy

5 – Nová generace politiky soudržnosti a sektorových politik

Jaké jsou zásady vytváření otevřené a polycentrické Evropy?

56. **“Nová generace“ politiky soudržnosti po roce 2020 by měla být vizí pro vypořádání se s novými územními výzvami.** Strukturální a investiční fondy by měly být reformovány tak, aby byly citlivější k makroekonomickým cyklům, příležitostem v sousedních regionech, k postupnému otevírání evropských trhů globální konkurenci a ke snaze o dosažení cílů v oblasti snižování emisí skleníkových plynů. Při prohlubování již zahájených reforem musí nová politika soudržnosti brát v potaz silnější místní a vnější přístupy tím, že se zaměří na konkrétní intervence v rámci unikátních potenciálů různých regionů, měst a větších území. Politika soudržnosti by měla podporovat rozvoj integrovaných plánů rozvoje funkčních oblastí, posílení místních a regionálních vlád k podpoře podnikatelsky přátelského prostředí, podnikání a investice. Podporovány musejí být nadnárodní přeshraniční zóny, jakými jsou regiony Pobaltí, Podunají, Černého moře, Adriaticko-Jónský region, Alpický region, západní Středomoří, tedy relevantní zeměpisná měřítka, která definují integrované územní politiky rozvoje. Pokud jde o získání konkurenceschopnosti územní spolupráce napříč všemi typy administrativních hranic, měly by být podporovány přeshraniční spolupráce, metropolitní spojení několika měst do zón polycentrické spolupráce a posilování partnerství městských a venkovských oblastí.

57. **Evropské vize jako územní referenční rámec by měly být dostupné politikám a investicím.** K vypracování evropského územního rámce, který zajistí řadu územních podmínek pro investice do soudržnosti a sektorových politik, a bude zahrnovat územní aspekty do plánování rozvoje, je nutné budování společné vize. Strukturální a investiční fondy by měly být úzce koordinovány s ostatními relevantními politikami EU, jakými jsou hospodářské a fiskální politiky, Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (Pillar II, CAP), transevropské dopravní sítě, námořní a environmentální politiky. Makroregionální sféry mezinárodní spolupráce a jiná podobná ujednání o spolupráci představují užitečné laboratoře souvisejících mechanismů řízení a mohou inspirovat k zavádění takovýchto strategií. Nově nastavený referenční rámec by tak v širším evropském kontextu mohl být přínosem členským státům, regionům a místním samosprávám při tvorbě jejich politik. A u soukromého sektoru a jejich investičních úvah by to mohlo přinést jistotu tím, že Evropa ukáže, jak chce rozvíjet v dlouhodobém horizontu své území.

58. **V dlouhodobém horizontu by se měl evropský územní rozvoj stát společnou rozvojovou politikou.** Uznání rozmanitosti evropského území a další přizpůsobení politik a přidělení fondů již nebude stačit k řešení globálních rozvojových výzev a snížení nákladů administrativní a sektorové roztříštěnosti. Je potřeba sdílet strategická politická hlediska, které se zabývají evropským územím s přihlédnutím k dlouhodobé celkové vizi jeho budoucího vývoje, k podpoře lepší koordinace evropských politik a místních a regionálních plánů. Cílem této nové územní politické scény je Evropskou unii posunout kupředu jako silného globálního ekonomického hráče, který těží z potenciálu všech částí, regionů a měst a v budoucnosti vytváří v evropském území kvalitní prostor pro život s rovnými podmínkami pro bydlení a práci všem evropským občanům.

Zprávy jsou dostupné na:

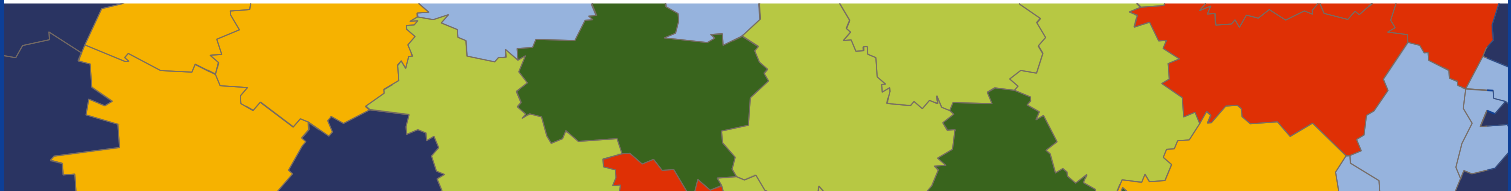
http://www.espon.eu/main/Menu_Projects/Menu_AppliedResearch/ET2050.html

- ET2050 Project Final Report – Executive Summary
- ET2050 Project Final Report – Main Report
- ET2050 Project Final Report – Scientific Report:
  - Volume 1 – Approach to Scenario Building and Storylines
  - Volume 2 – Demographic Trends and Scenarios
  - Volume 3 – Economic Trends and Scenarios
  - Volume 4 – Transport Trends and Scenarios
  - Volume 5 – Land-use Trends and Scenarios
  - Volume 6 – Integrated Spatial Scenarios
  - Volume 7 – Territorial Impact Assessment
  - Volume 8 – Central and Eastern European Impacts of Scenarios
  - Volume 9 – Southern European Impacts of Scenarios
  - Volume 10 – Vision Supporting Document
  - Volume 11 – Political pathways
  - Volume 12 – Territorial Governance
  - Volume 13 – Mid-term targets
  - Volume 14 – Communication and Multimedia resources
  - Volume 15 – Towards a Territorial Vision: the Value Based Process

Další materiály jsou dostupné na:

webové stránky ET2050: <http://www.espon.eu/et2050>

- Mapy
- Video:
  - Views by influential world leading thinkers
  - Territorial Vision for Europe in 2050
  - Europe of Metropolises: scenario A
  - Europe of Cities: scenario B
  - Europe of Regions: scenario C
- Participační procesní zprávy:
  - ESPON Internal Seminar 29-30 November 2011 in Kraków
  - ESPON Open Seminar 13-14 June 2012 in Aalborg.
  - Joint INTERACT - ESPON workshop 25 September 2012 in Luxembourg
  - ESPON Policy Workshop 28 September 2012 in Brussels
  - ESPON Internal Seminar 4-6 December 2012 in Paphos
  - ESPON Policy Oriented Workshop 14 March 2013 in Luxembourg
  - ESPON Internal Seminar 12-14 June 2013 in Dublin
  - European Parliament 25 June 2013 in Brussels
  - European Commission 25 June 2013 in Brussels
  - European Parliament, REGI, 24 of September 2013 in Brussels
  - ESPON Workshop „Vision for Europe towards 2050“ 11 October 2013 in Brussels
  - ESPON Internal Seminar 3-5 December 2013 in Vilnius
  - European Parliament, COTER, 19 February 2014 in Brussels
  - ESPON Internal Seminar 4-5 June 2014 in Nafplion
  - ESPON/DGREGIO workshop „Scenarios and modelling in the framework of exploring Territorial Cohesion“ 4 September 2014 in Brussels
- Bibliografické a další zdroje

www.espon.eu

Program ESPON 2013 podporuje rozvoj politiky ve vztahu k cíli územní soudržnosti a harmonickému rozvoji evropského území. Poskytuje porovnatelné informace, důkazy, analýzy a scénáře územní dynamiky, které odhalují územní kapitál a rozvojový potenciál regionů a větších územních celků.

Tato vize je založena na aplikovaném výzkumu prováděném v rámci programu ESPON 2013. Jednatřicet zemí účastnících se programu požádalo o vypracování projektu budoucích scénářů a proaktivní vize do roku 2050, který by mohl podpořit diskusi o dlouhodobém rozvoji evropského území.

Účelem této zprávy je podnítit diskusi o vizi evropského území a jejím ukotvení v politice. Jako součást této debaty se můžete zapojit v programu ESPON na webových stránkách www.espon.eu